Autokorelcija

1. Na osnovu uzorka:

Y_t	55	70	90	100	90	105	80	110	125	115	130	130
X_t	5.5	6.3	7.2	7	6.3	7.35	5.6	7.15	7.5	6.9	7.15	6.5

Ocenjen je model:

$$\widehat{Y}_t = -72.87 + \underset{(7.95)}{25.79} X_t \ , \quad R^2 = 0.51$$

i date su vrednosti reziduala:

e_t	-13.95	-19.58	-22.79	-7.63	0.42	-11.65	8.47	-1.50	4.48	9.95	18.50	35.26

a) Grafički prikazati reziduale prema vremenu na x-osi. Da li se može uočiti neka pravilnost u njihovom kretanju?
b) Testirati postojanje autokorelacije primenom Durbin-Watsonove statistike.
c) Oceniti autokorelacioni koeficijent prvog reda.
d) Transformisati model u cilju eliminisanja autokorelacije prvog reda.
e) Ocenjen je transformisani model:

$$\widehat{Y_t^*} = 4.79 + \underset{(1.98)}{15.4} X_t^* \ , \quad R^2 = 0.87, d = 1.58$$

Postoji li u njemu problem autokorelacije?
f) Pokazati kako sada izgleda polazni model. Šta zaključujete o prirodi autokorelacije?

Rešenje:

a)

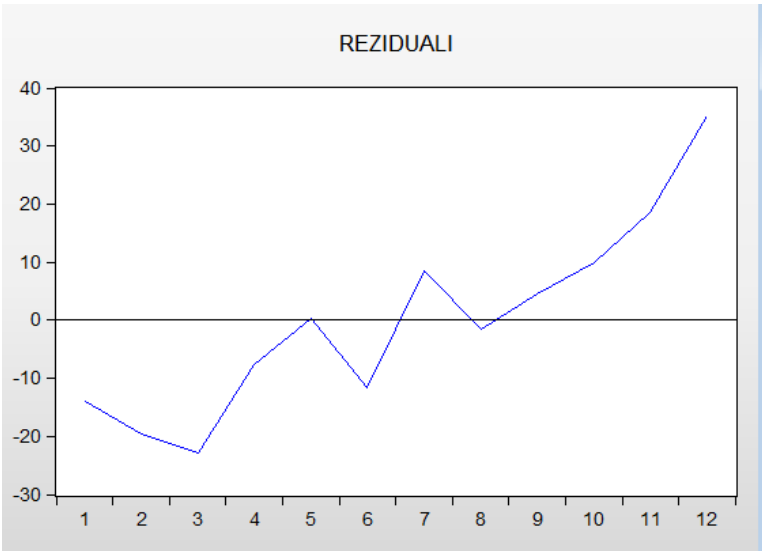

Reziduali pokazuju ciklično kretanje koje podrazumeva zadržavanje istog znak u dužim nizovima. Ciklična promena znaka reziduala može sugerisati postojanje pozitivne autokorelacije.

b)

	Y_t	X_t	e_t	e_{t-1}	e_t-e_{t-1}	$(e_t-e_{t-1})^2$	e_t^2	e_t*e_{t-1}	e_{t-1}^2
	55	5.5	-13.95	-	-	-	194.59	-	-
	70	6.3	-19.58	-13.95	-5.63	31.68	383.30	273.10	194.59
	90	7.2	-22.79	-19.58	-3.21	10.29	519.18	446.10	383.30
	100	7	-7.63	-22.79	15.16	229.74	58.19	173.82	519.18
	90	6.3	0.42	-7.63	8.05	64.81	0.18	-3.22	58.19
	105	7.35	-11.65	0.42	-12.08	145.81	135.80	-4.92	0.18
	80	5.6	8.47	-11.65	20.13	405.03	71.78	-98.73	135.80
	110	7.15	-1.50	8.47	-9.97	99.37	2.24	-12.68	71.78
	125	7.5	4.48	-1.50	5.97	35.70	20.06	-6.70	2.24
	115	6.9	9.95	4.48	5.47	29.94	99.01	44.56	20.06
	130	7.15	18.50	9.95	8.55	73.16	342.39	184.12	99.01
	130	6.5	35.26	18.50	16.76	280.93	1243.59	652.53	342.39
Suma						**1406.46**	**3070.31**	**1647.99**	**1826.71**

$$d = \frac{\sum_{t=2}^{12}(e_t - e_{t-1})^2}{\sum_{t=1}^{12} e_t^2} = \frac{1406.46}{3070.31} = \mathbf{0.46}$$

Izračunata statistika je manja od 2 -> Testiramo postojanje pozitivne autokorelacije u modelu.

$H_0: \rho = 0$

$H_1: \rho > 0$

Za k'=1 i n=12 kritične vrednosti su: d_d=0.97 i d_g=1.33.

Pošto je d< d_d zaključujemo da je u modelu prisutna pozitivna autokorelacija.

c)

$$\hat{\rho} = \frac{\sum_{t=2}^{12} e_t\, e_{t-1}}{\sum_{t=2}^{12} e_{t-1}^2} = \frac{1647.99}{1826.71} = \mathbf{0.90}$$

d)

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 X_t + \varepsilon_t$$

$$\hat{\rho} Y_{t-1} = \hat{\rho}\beta_0 + \hat{\rho}\beta_1 X_{t-1} + \hat{\rho}\varepsilon_{t-1}$$

$$Y_t - \hat{\rho} Y_{t-1} = \beta_0(1-\hat{\rho}) + \beta_1(X_t - \hat{\rho} X_{t-1}) + v_t$$

$$\boldsymbol{Y_t^* = \beta_0^* + \beta_1 X_t^* + v_t}$$

Gde je:

$$Y_t^* = Y_t - \hat{\rho}Y_{t-1} = Y_t - 0.9Y_{t-1} \ , \ X_t^* = X_t - \hat{\rho}X_{t-1} = X_t - 0.9X_{t-1}, \ \beta_0^* = \beta_0(1-\hat{\rho}) = 0.1\beta_0$$

e)

$$\widehat{Y_t^*} = \underset{}{4.79} + \underset{(1.98)}{15.4}X_t^* \ , \quad R^2 = 0.87, d = 1.58$$

d je manja od 2 -> Testiramo postojanje pozitivne autokorelacije.

$H_0: \rho = 0$

$H_1: \rho > 0$

Za k'=1 i **n=11** kritične vrednosti su: d_d=0.93 i d_g=1.32.

Pošto je d > d_g -> Na nivou značajnosti od 5% odbacujemo $\boldsymbol{H_1}$ i zaključujemo da u modelu nije prisutna autokorelacija prvog reda.

f)

$$b_0 = \frac{b_0^*}{1-\hat{\rho}} = \frac{4.79}{1-0.9} = 47.9$$

$$\widehat{Y}_t = 47.9 + \underset{(1.98)}{15.4}X_t$$

Autokorelacija je **prava** po prirodi (nastala kao posledica prirode podataka i uspešno se otklanja postupkom transformacije).

2. Na osnovu 12 kvartalnih podataka ocenjen je sledeći model:

$$\widehat{Y}_t = 210.44 - \underset{(0.17)}{1.58}X_t \ , \quad R^2 = 0.89$$

Ocenjena je i pomoćna regresija:

$$\hat{e}_t = 0.6 - 0.007X_t - 0.26e_{t-1} + 0.02e_{t-2} + 0.1e_{t-3} \ , \quad R^2 = 0.08$$

Testirati postojanje autokorelacije trećeg reda primenom Godfrey-Breuschovog testa.

Rešenje:

$H_0: \ \rho_1 = \rho_2 = \rho_3 = 0$

$H_1: \ H_0 \text{ nije tačno} - \text{bar jedan od parametara je različit od } 0$

$GB = T * R^2 = 12 * 0.08 = 0.96$

$\chi_3^2(\alpha = 0.05) = 7.815$

$\boldsymbol{GB} < \boldsymbol{\chi_3^2(\alpha = 0.05)}$ -> Na nivou značajnosti od 5% odbacujemo $\boldsymbol{H_1}$ i zaključujemo da u modelu ne postoji autokorelacija do trećeg reda.

Greške specifikacije modela

1. Na osnovu uzorka od 10 opservacija izračunate su sledeće vrednosti i ocenjen je model:

Σ	y_i	x_{1i}	x_{2i}
y_i	140	199.8	-34.4
x_{1i}		328	-42.3
x_{2i}			11.8

$$\hat{Y}_i = 0.102 + \underset{(0.07)}{0.434X_{1i}} - \underset{(0.38)}{1.361X_{2i}} \quad , \quad R^2 = 0.9$$

a) Odrediti pristrasnost ocene uz X_2 koja se javlja izostavljanjem statistički značajne promenljive X_1 iz modela.
b) Kolika bi bila ocena parametra uz X_2 u pogrešno specifikovanom modelu?
c) Odrediti pristrasnost ocene uz X_1 koja se javlja izostavljanjem statistički značajne promenljive X_2 iz modela.

Rešenje:

a)

T: $\hat{Y}_i = 0.102 + 0.434X_{1i} - 1.361X_{2i}$

⊥: $\hat{Y}_i = b_0 + b_2X_{2i}$

$\Pr(b_2) = b_1 * p^*$

$\hat{X}_{1i} = p_0 + p^* * X_{2i}$

$\Pr(b_2) = b_1 * p^* = b_1 * \frac{\sum x_{1i}x_{2i}}{\sum x_{2i}^2} = 0.434 * \frac{-42.3}{11.8} = \mathbf{-1.56}$ (Ocena je pristrasna naniže)

b)

$b_{2(\perp)} = b_{2(T)} + Pr(b_2) = -1.361 - 1.56 = \mathbf{-2.92}$

ili

$$b_{2\perp} = \frac{\sum x_{2i}y_i}{\sum x_{2i}^2} = \frac{-34.4}{11.8} = \mathbf{-2.92}$$

c) T: $\hat{Y}_i = 0.102 + 0.434X_{1i} - 1.361X_{2i}$

⊥: $\hat{Y}_i = b_0 + b_1X_{1i}$

$\Pr(b_1) = b_2 * p^*$

$\hat{X}_{2i} = p_0 + p^* * X_{1i}$

$\Pr(b_1) = b_2 * p^* = b_2 * \frac{\sum x_{1i}x_{2i}}{\sum x_{1i}^2} = -1.361 * \frac{-42.3}{328} = \mathbf{0.18}$ (Ocena je pristrasna naviše)